THE CANADIAN ISRAELITE

DER CANADER YID.

The only Jewish Weekly in the Dominion of Canada.

B. GOLDSTEIN, Editor.

Canadian Israelite Publishing Company.

823 Main Street Phone Main 6024 Winnipeg, Man.

Subcription: 1 Year $1.00, 6 Months 60c.

וויניפעג, פרייטאג כ"ח תשרי, תרע"ב.

דער נייער כבוד.

נאך אין דער אלטער היים זיינען מיר געוועהנט געוועזן אז באלד ווי עס נעהען אוועק די ימים טובים הויבען אן די פערשידענע וואהלטהעטיגע חברות צו ארבייטען מעהר ענערגיש. מען הויבט זיך אן צו ריכטען אויף דעם גרויזאמען ווינטער ווען די ארבייט ביי פיעלע האנד-ווערקער און טאג-ארבייטער שטעלט זיך אב, — מען דארף האבען מעהרער, און פיעלע, צום בעדויערן, פערדיענען דאן ווענינער. און די אידען, דאס פאלק וואס טיטולירט זיך „רחמנים בני רחמנים" זיי ווייסען און פיהלען די נויט פון דעם ארימען און העלפען עד שידם מגעת.

אין וויניפעג איז עס אונגעפעהר אויף דעם שטייגער ווי אין דער אלטער היים.

אמת, מען דארף זיך ניט בעהאלטען, דעם אמת מעג מען פערעפענטליכען און מיר האבען שוין פיעלע מאל ארויסגעזאגט: אז אין וויניפעג פעהלט נאך זעהר פיעלעס. אבער מיר וועלען קיינמאל ניט צוגעבען אז שולדיג איז דערין די וויניפעגער אידישע בעפעלקערונג אין אלגעמיין. קיינמאל ניט! עס וועט מודה זיין זאגאר אזעלכער וואס וואהנט בלויז א קורצע צייט אין וויניפעג, אז די היגע אידען זיינען קיינמאל ניט קארג אויף'ן דאלאר. די צרה איז נור וואס מיר זיינען ארים אין אויפריכטיגע פלל-טהוער און די עטליכע וואס מיר פערמאגען יא איז ניט. נור זיי בעקומען ניט קיין דאנק פון אונז, נאר זיי געפינען נאך שטערונגען אויף זייער וועג.

עס איז געווארען ביי אונז א נייע צרה: אמאל פלעגען זיך אידען ארומרייסען פאר'ן „כבוד צו ווערען גבאי, צו ווערען פרעזידענט, צו שטעהען אין דער שפיצע פון דער אדער יענער חברה, פון דעם אדער יענעם אינסטיטושאן. און יעצט איז געווארען פערקעהרט. דאס אנטלויפען פון גבאי, פרעזידענט, און ראש איז נאר געווארען א כבוד און ליידער א כבוד המדומה.

דאס איז ניט ווייל מען וויל מקיים זיין דעם מאמר חז"ל: „הוה בורח מן הכבוד", ווייל ווען דאס וואלט זיין אזוי וואלט דאך ניט בעדארפט פערדריסען דעם, ווארום יענער איז יא גבאי; ווארום יענער איז יא פרעזידענט. וואלט דאך דער בורח מן הכבוד בעדארפט פערגינען דעם וואס ארבייט פאר טובת הכלל און איהם טאקע העלפען אזוי אז עס זאל איהם מעגליך זיין אנצוהאלטען זיין אמט.

אין דאס אנטלויפען פון קהל'שע עמטער ליעגט טאקע א מין גדלות, נור אין דערזעלבער צייט פערדריסט עס פארט ווארום זאל יענעם אנקומען דער „פעטער פיין". און ווען מען פערגינט איהם ניט דעם אמט, העלפט מען איהם נאטירליך ניט אין זיין ארבייט, און ניט האבענדיג קיין הילף פערלירט מען דעם געדולד, דעם אונטערנעהמונגס גייסט. און דערפאר, גלויבען מיר, האבען מיר אזוי ווייניג טיכטיגע כלל טהוער.

עס הייסט, האבען האבען מיר זיי יא, נור זיי האבען ניט גענוג געטרויען אין זייערע ערוועהלער אז זיי וועלען שפייטער זיי שטיצען.

מיר ווייסען פון פיעלע וואהלטהעטיגע חברות אין וויניפעג וואס זיינען אונטערגעגאנגען נור דערפאר וואס זיי האבען אנגעוואהרען, אויף אזא אופן, זייערע פרעזידענטען, אדער זייערע טיכטיגע מענשען. מיר ווייסען ווידער אז די היגע ציוניסטישע פארטיי למשל ארבייט דא גאנץ ענערגיש, ווייל זי האט א פאאר טיכטיגע מעמבערס. דאס זעלבע איז מיט דער היברו סיק בענעפיט סאסייעטי, מיט דער קווינס האל און אנדערע.

מיר ווייסען פון דעם דין וחשבון וואס איז געווען געדרוקט אין „קענעדער איד" אז די נארד ענד רעליעף סאסייעטי האט ענערגיש געארבייט און געבראכט פיעלע נוצען אין דעם קארגען יאהר פון איהר עקזיסטענץ נור א דאנק איהר פרעזידענט און דאך האט ער זעהר ווייניג מיטהעלפער. דאסזעלבע איז מיט דער תלמוד תורה וועגען וועלכער עס איז שוין אזוי פיעל מאל געשריבען געווארען דאס פשוט די פען קען שוין קיין נייע פאאר ווערטער ניט ארויסגעבען. און דאך זיינען פאראן בלויז א פאר, טאקע ניט מעהר ווי א פאאר מענשען וואס ארבייטען ענערגיש און די איבריגע שטעהען פון ווייטענס. עס וועט אונז דערום קיין וואונדער ניט זיין ווען דיזע פאאר מענשען וועלען ענדליך מיעד ווערען, אט ווי עס זיינען מיעד געווארען די פריהעריגע מתעסקים ביי דער ת"ת.

עס געהט יעצט צו ווינטער. אין אלע חברות און סאסייעטיס זיינען פארגעקומען עלעקשאנס, עס זיינען ערוועהלט געווארען נייע פיהרער, נייע פרעזידענטען, נייע גבאים, נייע מיטארבייטער, נייע העלפער, נייע קרעפטען. ווען מען האט זיי ערוועהלט איז עס א בעווייז אז זיי זיינען ראוי צו דיזען אמט. וואס מיר דארפען יעצט טהאן און וואס אויף אונז איז מוטל צו טהאן, איז צו העלפען דיזע ערוועהלטע אין זייער ארבייט און דאן וועלען מיר זיכער זיין אז יעדער פעראיין וועט ערפילען די ארבייט און וועט גרייכען דעם צוועק צו וואס ער שטרעבט.

אל תסתכל בקנקן...

מיר האבען אויבען דערמאהנט די תלמוד תורה און עס וועט זיין ניט מעהר ווי רעכט צו זאגען א פאאר ווערטער וועגען דער אלטער תלמוד תורה און וועגען איהר פראגרעס.

פאריגע וואך האט דער שרייבער פון דיזע צייל'ען בעזוכט די תלמוד תורה צוזאמען מיט דעם טשערמאן פון דער עדיוקיישאנאל קאמיטע און מיר האבען זיך ניט געקענט אבוואונדערען פון דער גוטער ארדנונג, היגיענישע איינריכטונגען און דעם פראכטפאלען סדר וואס הערשט איבעראל. אלע חדרים און אבטהיילונגען זיינען ריין און זויבער, די לופט איז ריין און פריש. דאס גאנצע מעביל איז ריין און ציכטיג ארומגעוואשען און אייפגערוימט. דאס לערנען געהט צו אויף דעם בעסטען אופן לויט פעדאגאגישע און מאדערנע סיסטעמען. מיר האבען געזוכט אונטער די טישען, אונטער די בענק, אויף די טרעפ און אין אלע ווינקעלעך און אין ערגעץ איז קיין סימן פון שטויב ניט געווען. נאר ניט די אמאליגע תלמוד תורה דער וויניפעג.

מיר קענען מיט פרייד אנזאגען אלע עלטערען וואס ווילען זייערע קינדער לערנען העברעאיש, אז זיי וועלען קיין בעסערען און גינסטיגערען פלאץ ניט געפינען. זייערע קינדער וועלען זיכער האבען א פעולה ווען זיי וועלען לערנען אין תלמוד תורה.

מיר וועלען דא אויך אויסנוצען די געלעגענהייט און בעגריסען דעם הויפט משגיח אויף דער תלמוד תורה, דעם רב רבי ישראל [illegible], וועלכער האט מסתמא פיעל נחת ארייננקומענדיג אצינד אין דער תלמוד תורה וואו אלעס איז איינגעארדענט ווי בעסער דארף מען ניט. אויך מעגען זיך גראטולירען די עדיוקיישאנאל קאמיטע, די מתעסקים און אויך די עלטערען פון די קינדער מעגען זיך גראטולירען וואס ענדליך זיינען זיי זיכער אז זייערע קינדער וועלען האבען א פעולה און אז דאס פלאץ וואוהין זיי שיקען זייערע קינדער איז ראוי פאר א בית ספר לילדים.

נעהט איינמאל אריין אין דער אלטער תלמוד תורה און איהר וועט זעהן ווי ריכטיג עס האבען געזאגט אונזערע חכמים: „אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו", קוק ניט אויף דאס אלטע אויסזעהען פון דאס הויז, נור קוק ווי מאדערן און ניי עס פיהרט זיך דארטען אינוועניג.

די לאגע פון די אידען אין דער איסט.

פון י. סקלאווער.

מיין אויפגאבע וועט זיין אויף וויפיעל עס איז ערלויבט אין א צייטונגס ארטיקעל צו געבען א קורצען איבערבליק איבער דעם אלגעמיינעם צושטאנד פון דער אידישער בעפעלקערונג אין דער איסט.

זעהר פיעל איז נאך געבליבען ניט אויסגעפארשט אויף דיזען געביט, ניט ווייל עס איז ניטא וואס אויסצופארשען, נור פשוט עס זיינען ניטא די וועלכע זאלען זיך בעשעפטיגען מיט דיזען וויכטיגען ענין. ניט נור ביי אונז אין קענעדא איז נאך ניט דורכגעפיהרט א ריכטיגע אנקעטע וועגען דעם צושטאנד פון די אידען, נור אויך אין די יונייטעד סטייטס איז ביז היינטיגען טאג דיזע וויכטיגע ארבייט פערנאכלעסיגט געווארען. די וואס וואלטען יא געקענט טהאן דיזע ארבייט, האבען פשוט ניט קיינע מיטלען, און די אידישע ארגאניזאציאנען ווי די „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע" אהער די „דזשואיש אינדוסטריעל אייד סאסייעטי" און „באראן דע הירש אינסטיטוט" אין קענעדא" און אנדערע רייכע אידישע אינסטיטוציאנען געפינען אפנים ניט פאר וויכטיג זיך אבצוגעבען מיט דיזער וויכטיגער ארבייט. עס קען זיין אז דאס איז ווייל זיי האבען מורא אויפצורייסען די וואונד וועלכע פון איין זייט וואלט געצייגט אין וואס פאר א קלעגליכען צושטאנד עס לעבען די אידישע ברייטע מאסען אין פערגלייך צו די קריסטליכע און ביי וואס פאר א קלעגליכע בעדינגונגען עס קומט אויס צו ארבייטען דעם אידישען ארבייטער אין דיא אבגעשטאנענע טריידס. צווייטענס וואלט דאס געצייגט אז די אידען פון יענע ארגאניזאציאנען בעשעפטיגען זיך ניט נור מיט פילאנטראפיע, נור מיט פראבלעמען וועלכע האבען א נאציאנאלען ווערטה פאר'ן אידישען פאלק אלס אידען. און פאר דעם האבען זיי שרעקליך מורא... דער „למה יאמרו הגוים" שטעהט ביי זיי פיל העכער איידער צו טהאן אזא וויכטיגע ארבייט.

אין קליינינקען טהייל וועגען דעם אידישען צושטאנד האב איך געהאט א מעגליכקייט אויסצופארשען אין מאנטרעאל וואו עס געפינט זיך האלב פון דער גאנצער אידישער בעפעלקערונג אין קענעדא. דארטען האב איך געהאט געמאכט אן אנקעטע פון דעם עקאנאמישען צושטאנד פון די אידען פון וועלכען מען קען האבען א בעגריף ווי עס לעבט זיך די ברייטע אידישע מאסע אין אנדערע שטעדט, ווייל כמעט מיט א גאר קליינינקער אויסנאהמע זיינען די צושטענדע אין אנדערע שטעדט דיזעלבע ווי אין מאנטרעאל.

אין מאנטרעאל געפינען זיך פון 40 ביז 45 טויזענד אידען. דיזע צאהל אידען קענען מיר צוטהיילען אין דריי קלאסען: ארבייטער, קליינע ביזנעס לייט און קליינע אונטערנעהמער, און גרויסע ביזנעס לייט און גרויסע אונטערנעהמער.

ארבייטער געפינען זיך ביי 5 טויזענד און זיינען בעשעפטיגט אין פאלגענדע טריידס: שניידעריי, מענס קלאטהינג 2500 ארבייטער, ליידיעס קלאוקס און וויסטס 1500. נאכדעם נעהען די איבעריגע טריידס פון 75 ביז 125 אין צאהל סארפענטערס, פאריערס, בעקערס, קעפ מייקערס, פיינטערס, פעדלערס פון דזשאנק. עס זיינען אויך פאראן טריידס ביי וועלכע די צאהל פון אידישע ארבייטער דערגרייכט פון 25 ביז 75, ווי בושערס, פרינטערס, מעכאניקער, פייפער באקס מייקערס, קלוירקס, אגענטען, עקספרעס דרייווערס א. ז. וו.

ווי מיר זעהען פון די ציפערען זיינען 80 פראצענט פון די אידישע ארבייטער בעשעפטיגט ביי שניידער טרייד וועלכע האלט זיך אין ענטוויקלען און פערשפרייט זיך אויסער מאנטרעאל אויך אין טאראנטא, קוויבעק און שערברוק. (קריסטליכע ארבייטער זיינען בעשעפטיגט ביי דיזען טרייד 3 פראצענט).

די פערדיענסטען פון דיזע ארבייטער ביי שניידער טרייד דורכשניטליך דורך דעם יאהר זיינען ווי פאלגט: קאטערס פון 12 ביז 15 דאלאר א וואך, אפערייטארס פון 10 ביז 13 דאלאר, פרעסערס פון 10 ביז 12 דאלאר. צווייטע קלאס אפערייטארס און פרעסערס פון 7 ביז 10 דאלאר, פינישערינס פון $3.50 ביז 6 דאלאר וועכענטליך. אזוי לויהן בעקומען אויך די ליידיעס קלאוק מייקערס.

דער סאניטארי צושטאנד אין די שניידער שעפער, מיט אן אויסנאהמע פון 4 פעקטאריס, זיינען זעהר קלעגליכע און דאס איז מייסטענס די שולד פון די ארבייטער זעלבסט וועלכע זיינען ניט ארגאניזירט אין שטארקע טרייד יוניאנס. די ארבייטער ביי אנדערע טריידס ליידען נאך מעהר, ווייל א חוץ דעם וואס זיי זיינען שוואך ארגאניזירט, ליידען זיי נאך פון די ניט פריינדליכע בעציהונגען פון די קריסטליכע ארבייטער אין די יוניאנס. צ. ב. ש. די אידישע קארפענטערס, פיינטערס, מעכאניקער. סאמע טריידס ביי וואס די אידישע ארבייטער זיינען אין א קליינער מינאריטעט אין בעצוג די קריסטליכע ארבייטער. דיזע אידישע ארבייטער זיינען אויך געצוואונגען צו ארבייטען פאר בילינער, אנדערש איז זיי שווער צו קריגען א דזשאב.

די צווייטע קלאסע בעשטעהט פון קליינע סטארקיפערס און אונטערנעהמער, ווי קאנטראקטארס, גראסערי סטארס, דריי גודס, קאסטימער פעדלערס, שניידער סטארקעס. פון דיזע אלע האב איך נאר געהאט א מעגליכקייט צו אונטערזוכען די גראסערי סטארס, וועלכע צעהלען 450, און 97 פראצענט טהוען זיי ביזנעס דירעקט מיט אידען און פערדיענען פון 15 ביז 18 דאלאר וועכענטליך. קליינע קאנטראקטארס וועלכע בעשעפטיגען פון 2 ביז 25 ארבייטער זיינען פאראן ביז 125 אין צאהל און פערדיענען דורכשניטליך פון 18 ביז 30 דאלאר א וואך. די איבעריגע אונטערזוכונגען פון אונזער מיטעל קלאס איז ניט געמאכט געווארען און דערפאר קען איך גאר ניט שרייבען וועגען זייער צושטאנד.

גרויסע אידישע פעקטאריס זיינען פאראן ביז 65 אין צאהל. די גרויסע אונטערנעהמער האבען געמאכט פראפיט אין 10 יאהר צייט פון 1900 ביז ביז 1910 א סומע פון 2,365,000 דאל.

דאס איז אלזא אין קורצען די עקאנאמישע לאגע פון די אידען אין מאנטרעאל וועלכע ווארט נאך אויף א מעהר אלגעמיינערע און גענויערע אונטערזוכונג און אויספארשונג. מיר טארען זיך אבער ניט בעגנוגען מיט מאנטרעאל אליין. אין גאנץ קענעדא וואו אידען וואהנען וואלט מען בעדארפט אויספארשען סיי דעם עקאנאמישען אזוי אויך דעם מאראלען צושטאנד פון די אידען.

וועגען דעם גייסטיגען צושטאנד פון די אידען אין מאנטרעאל — אן אנדערש מאל.

די אידען אין כינא.

וועגען דער קליינער צאהל אידען, וואס וואהנען אין דער אלטער אבגעזונדערטער כינא, ווי וועגען אונזערע ברידער פון אנדערע לענדער, וואס געפינען זיך אויך זעהר ווייט פון אונז, נור אין אן אנדער עק וועלט, געהען ארום ביי אונז פערשידענע קלאנגען, פערשידענע השערות.

די פערשידענע מינים אידען פון די אזיאטישע און אפריקאנישע לענדער זיינען כמעט גאר ניט עהנליך צו אונז, ניט נאר אין אינערליכען, קולטורעלען לעבען, נאר אפילו מיט זייער אויסערליכען אויסזעהן; זייער נאז איז ניט קיין אידישע, און דאס דארף קיין חידוש ניט זיין, אויב מיר וועלען א טראכט טהאן, ווען און ווי אזוי זיי זיינען געקומען אין די לענדער, וואו זיי געפונען זיך איצט. דער רוב פון זיי, ווי צום ביישפיעל, די כינעזישע אידען האבען ניט דורכגעמאכט די זעלבע היסטאריע, וואס מיר. זייער עבר איז גאר ניט עהנליך צו אונזערען. אין זייערע גלות - לענדער וואהנען זיי שוין טויזענדער יאהרען. ס'איז א סברא אז זיי האבען זיך דארט בעזעצט נאך פאר דעם חורבן. אט דאס איז די סבה וואס טיילט אונז אב אזוי ווייט פון זיי.

וועגען אונזערע ברידער, וואס וואהנען אין כינא, הערשען פערשידענע מיינונגען. אן אמעריקאנער רייזענדער, וועלכער האט זיך מיט א קורצער צייט צוריקגעקעהרט פון כינא, דערצעהלט וועגען די כינעזער אידען פאלגענדעס:

„אין דער שטאדט קיי-קינג-פו געפינען זיך אן ערך פון דריי פיער הונדערט אידען. וועגען זייער שטאם האבען זיי זעהר א שוואכען בעגריף; זיי געדענקען כמעט ניט, אז זיי זיינען אמאל געווען אידען. קיין בעזונדער קהלה עקזיסטירט ניט ביי זיי. נאך נאר מיט א קורצע צייט צוריק פלעגען זיי זיך צונויפקומען אין זייער אלטער שוהל. ווי עס ווייזט אויס, וועלען זיי אין גיכען אין גאנצען אויסגעמישט ווערען מיט דער ארומיגער בעפעלקערונג. פון זייער שוהל איז נאר געבליבען איין שטיין. אויף וועלכען עס זיינען פאראן פערשידענע אויפשריפטען, קיין גאטעס-דיענסט האלטען זיי ניט אב, קיין איינער פון זיי קען ניט העברעאיש, כאטש ביי זיי געפינט זיך נאך א היבשע צאהל ספר-תורה'ס.

דאס איז צו בעמערקען, אז זיי קעמפען פיעל מיט זייערע לעבענס - בעדינגונגען און ווילען פונדעסטוועגען זייער פאלק און זייער גלויבען ניט פערלאזען. ניט לאנג צוריק האבען זיי בעשלאסען ארויסצושטעלען זייערע ספר-תורה'ס אויפ'ן „מארק, — טאמער וועלען דאס בעמערקען אידישע רייזענדע, וועלכע וועלען פערשפרייטען צווישען זיי די שפראך פון זייערע אור-עלטערען".

נאך אנדערע ידיעות וועגען די כינעזער אידען ברענגט דער הר. לויטערער אין זייך בוך „כינא פערצייטען און

א שפאציער.

וואו איך בין געוועזן: נייע עלעקשאנס, נייע קללות; וואס איך האב געלעזען: אוי ניכאי; מיין כאפעניש; אין אידישען טהעאטער; מיין קאפ; אך, די נייע תלמוד תורה; וואס עס הערט זיך; זאג ניט צו און גיב ניט אב; נאך יום טוב'דיגע פרעסטלעך.

פון ר' ברוך'ל.

וואו איך בין געוועזן, פרעגט איהר, אזא לאנגע צייט?

שעהן געפרעגט, בנאמנות. פרעגט בעסער וואו איך בין ניט געוועזן? — איך בין געוועזן אין אלע שוהלען, האב געשלאגען כפרות מיט א ווייסען האן און מיט א שווארצען פרעמיער. בין געזעסען שבעה נאך סטאליפין'ען. האב געוויינט מיט ביטערע טרעהרען אויף דעם נייעם „שטערן" וואס איז אויפגעגאנגען אויף מאנטרעאלער הימעל, האב געטרונקען „לחיים" פאר ראדזשערס פארטפעל, האב געציטערט אימת מות טאמער שטעלען די ליבעראלען ארויס נאך א קאנדידאט אין וויניפעג און איך וועל ווידער מוזען ברוגז ווערען מיט בודניצקין, מיט ראלערען והחברותם; וועל ווידער מוזען ארויסשטעלען מעקס פינקעלשטיינ'ס, סקאליטערס און שטיינקאפס אדווערטייזמענטס; וועל ווידער אנוועהרען א צוויי — דריי לעזער, וועל ווידער כאפען א צוויי הונדערט טויזענד מאל אין טאטענס טאטען...

אוי טאטע, טאטע, וויפיעל וויניפעגער רוחות דו האסט עס אריינגעכאפט ביי די לעצטע עלעקשאנס דערפאר וואס אני הקטן האב בשוגג אדער במזיד געזינדיגט מיט דער קענעדער פאליטיק. זאל עס טאטינקע פאלען אויף פוסטע וועלדער און פעלדער. אלע דיינע און מיינע רוחות מיט וועלכע מען האט אונז מכבד געווען אט דאס קליינע שטיקעל צייט זאלען פאלען אויף ניקאלאיען, סטאליפין'ען, בוראסא און אנדערע אידישע שונאים.

יא, היינט בין איך געוועזן אין אלע מנינים און אויף באנקעטען, האב געלעזען טעלעגראפישע ידיעות פון דער איטאליעניש-טערקישער מלחמה און סקיצען פון דעקאדענטען, ליעדער פון אמעריקאנער דיכטער, ראמאנען אין רוסיש-אידישע צייטונגען און עדיטאריעלס אין אונזער איינענער פרעסע.

און — טאטע, פאטער אין הימעל, ניכאי וואלט איך געוועזן געפיצקעט געווארען מיט 160 מלקות; ניכאי וואלט איך געוועזן מוזען עסען געפילטע העלדזלעך מיט קרעפלעך; ניכאי וואלט איך געוועזן זעהען די מיס שעהנגאלד אין נאך א קורצערען קליידעל; ניכאי וואלט איך געהערט פון מעלצערען נאך א שעהנערען קופלעט; ניכאי וואלט איך געוועזן געשלאגען כפרות מיט בוראסאן, מיט'ן פאטערל אין רוים און מיט פורישקעוויטשען — ניכאי, רבש"ע, דאס ערגסטע אבי ניט געוועזן לעזען דאס אבינע.

וואס ווייסט איהר, רבותי, וואס איך געהאט: עס האט מיך געכאפט, ניט פאר אייך געדאכט, קרעמפפען אין מאגען, עס האט מיר געשווינדעלט אין די אויגען און איך קען געהן שווערען אז איך האב בעקומען גאל שטיינדעלעך.

יא, היינט בין איך דאך געוועזן אין טהעאטער. יא, ווי איהר זעהט מיך לעבען, אין אידישען טהעאטער. האב אום ערב יום טוב געזעהען כל נדרי — הערען מיינע פריינד איז געוועזן א קלייניגקייט, האב איך געמוזט יוצא זיין מיט זעהען — האב ביינעוואהנט א פאאר דראמען, אפערעטאס, ליעדלעך, קופלעטען.

און אויב מיין נשמה איז שוין אין די אלע ערטער ניט געלייטערט געווארען, איז זי, אהן צווייפעל, זעהר פערזשאווערט.

יא, שיעור פערגעסען. איך זאג אייך, האב איך א קאפ, מ'זאל בעהיט און בעשירמט ווערען. פשוט פון דאנען אהין איך האב דאך פערגעסען צו דערצעהלען אייך אז אין דער קורצער צייט וואס מיר האבען זיך ניט געזעהען איז אין ענגלאנד, אין דעם „גוטען, ליעבען און הארציגען מאמע לאנד" געווען פאגראמען אויף אידען, אז סקאליטער האט אויסגעפיהרט און אז לאריער איז דעפיטעט געווארען, אז מען געהט דא בויען א ציון-האם, אדער א יבנה און אז די תלמוד תורה...

אוי, די תלמוד תורה, איך מיין די נייע תלמוד תורה, זי איז כנגד כלם. איך האב שוין פון איהר געהאט קאלטס און ווארעמס, גוטס און שלעכטס, תענוג און צרות און טאקע צרות אויפ'ן פוד: אט בויעט מען, אט בויעט מען ניט; אט איז דא טויזענדער ווי בלאטע און אט איז דא בלאטע ווי טויזענדער; אט שטעהט אויף די לעדיגע לאטס א בילדינג פון 60 טויזענד דאלאר און אט שטעהט אויפ'ן בילדינג א לעדיגער לאט אהן טויזענד גראשען; אט שיקט מען א משולח און ער ברענגט אן פולע קעשענעס און אט הוסט ער מיט צוריסענע, לעכערדיגע פאקעטס; אט און אט... איך זאג אייך, איך בין שטארקער פון אייזען און געזונדער פון דזשאהנסאנ'ען אז כ'האלט אויס פון דער נייער ת"ת.

דערפאר אבער רבותי האב איך נחת פון דער אלטער תלמוד תורה.

נור וועגען דעם וועלען מיר זיך דורכשמועסען אן אנדערש מאל. זאגט מיר בעסער וואס הערט זיך מיט דעם שטאדטישען פאוער פלענט, מיט די פאגראמשטיקעס אין ענגלאנד, מיט די אידען אין ניקאראגוא און מיט די עטליכע טויזענד דאלאר וואס אשדאנ'ען האט געקאסט? און וואס הערט זיך מיט קאקאווצעוו'ען, מיט די פארטוגעזישע מורדים, מיט טעפט'ס שמייכלען און מיט די אמעריקאנישע פאספארטען? און וואס הערט זיך עפעס פארט מיט די צוגעזאגטע געלדער פאר דער נייער ת"ת?

אבער, כ'בעט אייך, וואס איז עס מיין דאגה? איך האב דאך ניט צוגעזאגט. איך האב א קבלה פון מיין זיידען עליו השלום: „זאג ניט צו און גיב ניט אב". זאל זיך זארגען מר. שרעג, די ה"ה ווידמאן, דער אלטער מילמעט. מאיא כאטא איז קראיא. וואס, ניט אזוי?

לאמיר בעסער שמועסען פון פרעהליכערע זאכען. א יא, מ'האט אייך גענודיעט מיט א „איך און זיי"? א מצוה אויף אייך. האט איהר ניט געוואלט עסען אזוי פיעל קרעפלעך אום ערב יום כפור; האט איהר ניט געוואלט זיך אנפרעסען מיט פאליטישע רעדעס, האט איהר ניט געוואלט סמוקען אזוי פיעל פאליטישע סיגארס און זופען אזוי פיעל פערקיהלטע זופ אין סוכה.

איהר מיינט דאך אוודאי אז [illegible] זייט שוין פטור געווארען. כאט[illegible] וועט ניט א קוק טהאן אויף דער [illegible]טער פיידזש.

יא, איהר ווייסט, ס'שוין נאך [illegible] תורה, ס'כאפט שוין ביי נאכט [illegible] טיל און אוי, די אייזערנע [illegible] שטאבעלעך! דערמאהנט מיך [illegible] ניט אן זיין!